Форма № Н-9.02

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ ТА НАУКИ УКРАЇНИ
ТАВРІЙСЬКИЙ ДЕРЖАВНИЙ АГРОТЕХНОЛОГІЧНИЙ УНІВЕРСИТЕТ ІМЕНІ ДМИТРА МОТОРНОГО

ФАКУЛЬТЕТ ЕКОНОМІКИ ТА БІЗНЕСУ
(назва факультету)

ЗАТВЕРДЖУЮ:

Завідувач кафедри підприємництва, торгівлі та біржової діяльності
(повна назва кафедри)

_____ к.е.н., доцент Л.О. Болтянська
(підпис) *(ініціали та прізвище)*

"____"_____2020 року

ДИПЛОМНА РОБОТА

магістр
(ступінь вищої освіти)

на тему: «Обґрунтування напрямів ефективного розвитку господарської діяльності ТОВ «СПП ЛАНА» Михайлівського району Запорізької області»

27.ПТБ.Д. 020

Виконав: студент _____ курсу, групи_____
Спеціальності 076 «Підприємництво, торгівля та біржова діяльність»
(шифр і назва напряму підготовки, спеціальності)

_____ Н.Д. Грань
(підпис) *(ініціали та прізвище)*

Керівник: к.е.н., доцент _____ Л.О. Болтянська
(підпис) *(ініціали та прізвище)*

Мелітополь – 2020 рік

Форма Н-9.01

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ ТА НАУКИ УКРАЇНИ
ТАВРІЙСЬКИЙ ДЕРЖАВНИЙ АГРОТЕХНОЛОГІЧНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
ІМЕНІ ДМИТРА МОТОРНОГО

Інститут, факультет Е та Б Кафедра підприємництво, торгівля та біржова діяльність
Ступінь вищої освіти «Магістр»
Спеціальність 076 «Підприємництво, торгівля та біржова діяльність»
(шифр і назва)

ЗАТВЕРДЖУЮ:

Завідувач кафедри підприємництва, торгівлі та біржової діяльності
(повна назва кафедри)
_____ к.е.н., доцент Л.О. Болтянська
(підпис) *(ініціали та прізвище)*
"____"_____2019 року

ЗАВДАННЯ
НА ДИПЛОМНУ РОБОТУ СТУДЕНТУ

_____Грань Наталії Дмитрівні_____
(прізвище, ім'я, по батькові)

1 Тема дипломної роботи «Обгрунтування напрямів ефективного розвитку господарської діяльності ТОВ «СПП ЛАНА» Михайлівського району Запорізької області»
керівник дипломної роботи Л.О. Болтянська к.е.н.,доцент_____
(прізвище, ім'я, по батькові, науковий ступінь, вчене звання)
затверджені наказом ректора університету від «23» жовтня 2019 року № 1772-С

2 Строк подання студентом дипломної роботи _____

3 Вихідні дані до дипломної роботи науково-теоретична література; статистичні дані України; статистичні дані області; статистична звітність підприємства;_____
_____

4 Зміст дипломної роботи (перелік питань, які потрібно розробити)
Вступ.
Розділ 1. ТЕОРЕТИЧНІ ОСНОВИ ЕФЕКТИВНОСТІ ДІЯЛЬНОСТІ ПІДПРИЄМСТВ
Розділ 2. СТАН ГОСПОДАРСЬКОЇ ДІЯЛЬНОСТІ ТОВ «СПП ЛАНА»
Розділ 3. ОБГРУНТУВАННЯ НАПРЯМІВ ЕФЕКТИВНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ В ТОВ «СПП ЛАНА»
Висновки.
Список використаних джерел.
5 Перелік графічного матеріалу: рисунки, графіки та схеми.
6 Дата видачі завдання_____

КАЛЕНДАРНИЙ ПЛАН

№ з/п	Назва етапів дипломної роботи	Строк виконання етапів дипломної роботи	Відмітка про виконання
1	Вступ.		
2	Розділ 1. ТЕОРЕТИЧНІ ОСНОВИ ЕФЕКТИВНОСТІ ДІЯЛЬНОСТІ ПІДПРИЄМСТВ		
3	Розділ 2. СТАН ГОСПОДАРСЬКОЇ ДІЯЛЬНОСТІ ТОВ «СПП ЛАНА»		
4	Розділ 3. ОБГРУНТУВАННЯ НАПРЯМІВ ЕФЕКТИВНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ В ТОВ «СПП ЛАНА»		
5	Висновки.		
6	Список використаних джерел.		

Студент _____ **Н.Д. Грань**
(підпис) *(ініціали та прізвище)*

Керівник дипломної роботи _____ **Л.О. Болтянська**
(підпис) *(ініціали та прізвище)*

АНОТАЦІЯ

1. *Тема дипломної роботи*: Обґрунтування напрямів ефективного розвитку господарської діяльності ТОВ «СПП ЛАНА» Михайлівського району, Запорізької області

2. *ВНЗ (назва)*: Таврійський державний агротехнологічний університет

3. *Рік завершення роботи*: 2020

4. *Об'єм роботи*: 92 с.

5. *Кількість додатків*:

6. *Кількість ілюстрацій*: 6 од.

7. *Кількість таблиць*: 45 од.

8. *Кількість джерел літератури*: 50 од.

Характеристика дипломної роботи:

1. Мета магістерської роботи: є визначення економічної оцінки результатів господарської діяльності підприємства та розробка шляхів підвищення економічної ефективності діяльності ТОВ «СПП ЛАНА» Михайлівського району, Запорізької області

2. Методи проведених досліджень:

3. Основні результати дослідження: обґрунтовано доцільність впровадження у виробництво нової культури; впровадження переробки плодів на сушку. Визначені показники ефективності запропонованих заходів.

4. Наявність документа про використання наукових результатів: довідка о впровадженні.

Ключові слова: ПОКАЗНИКИ ЕФЕКТИВНОСТІ ПРОЕКТУ

ЗМІСТ

ВСТУП 6

РОЗДІЛ І. ТЕОРЕТИЧНІ ОСНОВИ ЕФЕКТИВНОСТІ ДІЯЛЬНОСТІ ПІДПРИЄМСТВ 8

1.1.Сутність і значення господарської діяльності, фактори, що впливають на показники ефективної результативності. 8

1.2. Методика визначення показників ефективного розвитку господарської діяльності 14

РОЗДІЛ ІІ. СТАН ГОСПОДАРСЬКОЇ ДІЯЛЬНОСТІ ТОВ «СПП ЛАНА» 21

2.1. Оцінка рівня виробництва та реалізації продукції сільського господарства в регіоні 21

2.2. Аналіз стану господарської діяльності ТОВ «СПП ЛАНА» 24

2.3. Стан виробництва та реалізації продукції в ТОВ «СПП ЛАНА» 33

2.4.Рівень виробничих витрат та собівартість виробництва продукції ТОВ «СПП ЛАНА» 40

2.5. Оцінка показників ефективності діяльності ТОВ «СПП ЛАНА» 47

РОЗДІЛ ІІІ. ОБГРУНТУВАННЯ НАПРЯМІВ ЕФЕКТИВНОГО РОЗВИТКУ ТОВ «СПП ЛАНА» 52

3.1. Обґрунтування ефективності впровадження у виробництво нової культури 52

3.2. Ефективність впровадження переробки плодів на сушку 60

3.3. Удосконалення маркетингової діяльності ТОВ «СПП ЛАНА» 70

ВИСНОВКИ 75

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ 79

ВСТУП

Актуальність теми. Сприятливі ґрунтово-кліматичні умови, достатня кількість трудових ресурсів, історичні традиції створили передумови для розвитку сільськогосподарських підприємств у Запорізькій області. Сільське господарство є визначальним у плані формування спеціалізації регіону, однак кризові явища в економіці країни негативно позначились на діяльності аграрних підприємств, знизились обсяги та показники ефективності виробництва продукції.

Тобто, рівень розвитку сільського господарства багато в чому визначає рівень економічної безпеки країни.

Показником, який може дати уявлення про ефективність цього виду сільськогосподарського виробництва, є прибуток від реалізації продукції рослинництва і, як похідний, - показник рентабельності продукції. Динаміка і темпи виробництва продукції рослинництва, рівень забезпеченості населення продукцією рослинництва, а переробної промисловості сировиною, визначається розвитком і розміщенням рослинництва в країні. Успішний розвиток рослинництва залежить від забезпеченості робочою силою, транспортними шляхами для перевезення продукції, гарантованими поблизу ринків збуту.

Проблеми розвитку сільського господарства та економічної ефективності виробництва висвітлюють у своїх працях В. Г. Андрійчук, С. М. Кваша, М.Й. Малік, В.В. Юрчишин, П. Т. Саблук, В.К. Савчук, В.Я. Месель-Веселяк, О.В. Шкільов, М.М. Ільчук, В. С. Дієсперов та ін. Однак невирішеними залишаються питання, що стосуються ефективності діяльності сільськогосподарських підприємств в сучасних умовах господарювання в розрізі окремих регіонів.

Метою роботи є аналіз сучасного стану, основних тенденцій розвитку та проблем ефективності господарювання ТОВ «СПП ЛАНА» Михайлівського району Запорізької області.

Для досягнення поставленої мети в роботі вирішуються такі завдання:

- розкриття сутності господарської діяльності і факторів, що впливають на її результативність;
- дослідження сучасних тенденцій виробництва продукції в регіоні;
- оцінка показників господарської діяльності підприємства;
- відповідно до результатів дослідження, визначення напрямів ефективного розвитку підприємства.

Об‘єктом досліджень є процес економічної оцінки показників ефективного розвитку в ТОВ «СПП ЛАНА» Михайлівського району Запорізької області.

Методи дослідження. В роботі використані різноманітні методи і прийоми: монографічний, аналітичний, табличний, графічний, індексний аналіз. Усі ці методи дозволили проаналізувати рівень собівартості виробництва та реалізації продукції галузі рослинництва, а також обґрунтування заходів щодо подальшого ефективного розвитку підприємства..

Також, для проведення досліджень, джерелами інформації були: форми річної звітності, різноманітні форми бухгалтерської звітності, зовнішня інформація та інші джерела. В якості аналітичного матеріалу використані дані Держкомітету статистики України.

Структура та обсяг роботи. Дипломна робота складається зі вступу, трьох розділів викладених на 79 сторінках комп’ютерного тексту, висновків та пропозицій, списку використаної літератури – 47 джерел, 6 рисунків, 36 таблиць.

РОЗДІЛ І
ТЕОРЕТИЧНІ ОСНОВИ ЕФЕКТИВНОСТІ ДІЯЛЬНОСТІ ПІДПРИЄМСТВ

1.1. Сутність і значення господарської діяльності, фактори, що впливають на показники ефективної результативності

Будь-яке суспільство для забезпечення нормального, створення (достатньо комфортного) рівня своєї життєдіяльності займається безліччю видів конкретної праці. З цією метою працездатні люди створюють певні організації, тобто організаційні формування (трудові колективи), які спільно виконують ту чи іншу місію (організують програму або мету) і діють на основі певних правил і процедур. Проте мета і характер діяльності таких численних організацій різні. За цією ознакою усі організації можна поділити на дві групи: підприємницькі (комерційні), що функціонують і розвиваються за рахунок власних коштів, і непідприємницькі (некомерційні), існування яких забезпечується бюджетним фінансуванням держави. Організації з підприємницьким характером діяльності являють собою підприємства [1; с.1].

Підприємство – це організаційно відокремлена і економічно самостійна основна (первинна) ланка виробничої сфери народного господарства, що виготовляє продукцію (виконує роботу або надає платні послуги) [1; с.1].

Кожне підприємство має історично сформовану конкретну назву – завод, фабрика, шахта, електростанція, майстерня, ательє тощо; може включати декілька виробничих одиниць – заводів або фабрик (комбінат, виробниче об'єднання). У більшості країн з розвинутою ринковою економікою такі виробничі одиниці називають фірмами [1с.1].

Під ними розуміють підприємства, що здійснюють господарську діяльність в галузях промисловості, будівництва, сільського господарства,

транспорту, торгівлі тощо з метою одержання кінцевого фінансового результату – прибутку.

Поняття господарської діяльності наводиться в ст. 3 Господарського Кодексу України (далі — ГК). Під господарською діяльністю розуміють діяльність суб'єктів господарювання у сфері суспільного виробництва, спрямовану на виготовлення та реалізацію продукції, виконання робіт чи надання послуг вартісного характеру, що мають цінову визначеність [2].

Основні ознаки господарської діяльності:

1) сферою здійснення — є суспільне виробництво і скеровується на задоволення суспільної потреби;

2) змістом — є виробництво та реалізація продукції, виконання робіт, надання послуг відбувається не для власних потреб виробника, а для задоволення потреб інших осіб — споживачів в широкому розумінні (громадян як кінцевих споживачів, суб'єктів господарювання та різноманітних організацій, що використовують зазначені блага для задоволення своїх господарських чи інших потреб);

3) професійні засади господарської діяльності та спеціальний статус її суб'єктів — здійснюється юридичними та фізичними особами – суб'єктами господарювання, які володіють таким правовим статусом з дня їх державної реєстрації. Діють суб'єкти господарювання згідно стандартів і правил, встановлених державою;

4) систематичність даної діяльності юридичної чи фізичної особи (така діяльність не є окремим епізодом, а триває у часі регулярно, з періоду в період);

5) це діяльність має результатом товар, який володіє вартістю і при продажі має цінову визначеність; поєднання приватних інтересів виробника (в одержанні прибутку чи інших вигод від господарської діяльності) та публічних інтересів (суспільства в особі широкого кола споживачів — в отриманні певних благ) [3].

Ефективність виробництва – це узагальнене і повне відображення кінцевих результатів використання засобів, предметів праці і робочої сили на підприємстві за певний період часу. Загальну економічну ефективність виробництва ще називають загальною продуктивністю виробничої системи [33].

Через те що процес виробництва характеризується безперервним розвитком у часі і просторі, його якісні характеристики постійно змінюються, що впливає на результат (ефект) і результативність (ефективність) виробничої діяльності (рис. 1.1).

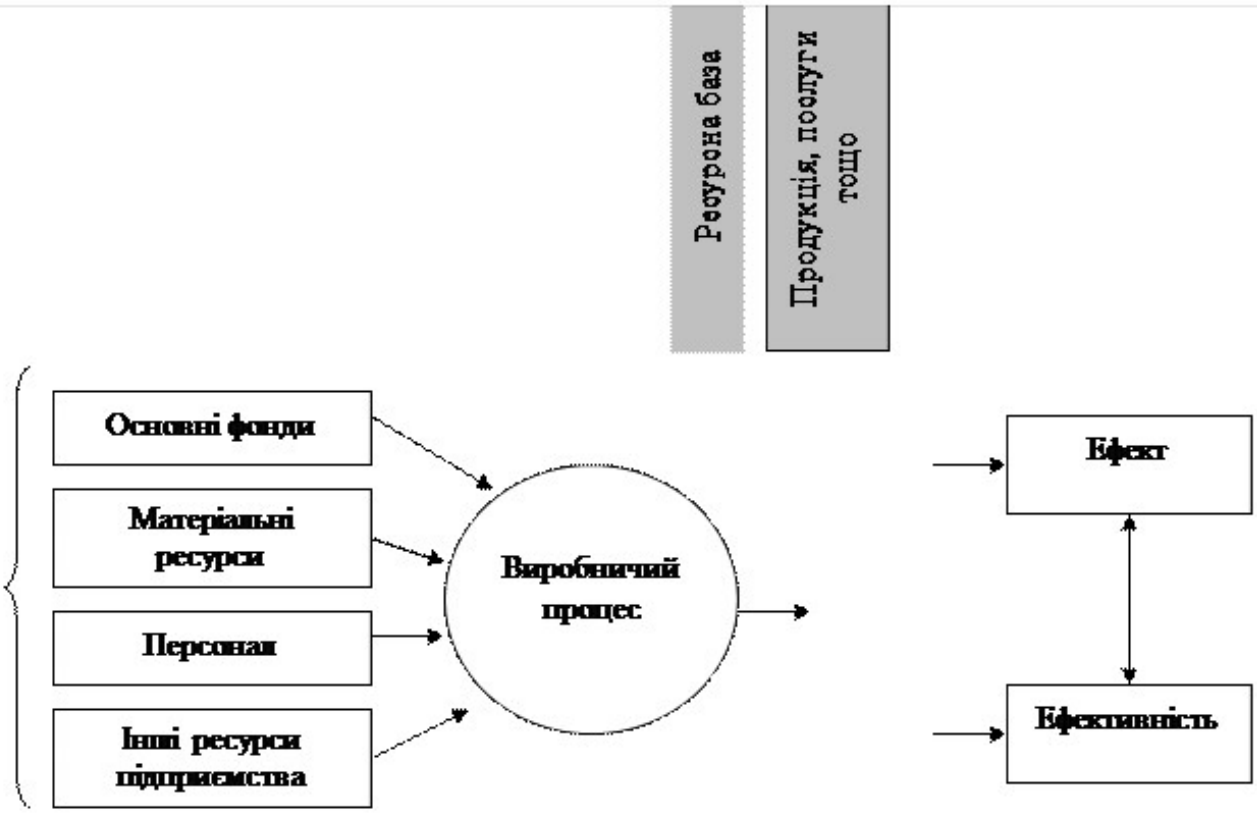

Рис. 1.1. Вплив виробничих факторів на ефективність виробництва [33]

Необхідно відрізняти поняття ефекту та ефективності.

Ефект – це результат будь-яких дій або наслідок будь-якої причини (наприклад, економія витрат, вивільнення певної кількості робітників та ін.).

Ефективність – це результативність використання витрат або ресурсів, що визначається співвідношенням ефекту до витрат. Можна порівнювати витрати до ефекту або ефект до витрат.

За окремими ознаками виокремлюють різновиди ефективності, кожен з яких має певне практичне значення для системи господарювання.

Інформація про класифікаційні ознаки ефективності наведена в схемі нижче.

Класифікація видів ефективності підприємства

Ознака:	Види ефективності:
- Одержаний результат:	- Економічна; - Соціальна;
- Метод розрахунку:	- Абсолютна; - Порівняльна;
- Місце одержання ефекту:	- Локальна (комерційна); - Народногосподарська;
- Ступінь збільшення ефекту:	- Первинна; - Мультиплікаційна; - Синергетична.

Отже, розглянемо окремі види ефективності підприємства.

За одержаними результатами визначають:

- економічну ефективність – сукупність показників, що характеризують проміжні та кінцеві результати виробництва на підприємстві, організації, установі (обсяг продукції підприємства, прибуток і рентабельність виробництва, економія витрат тощо);
- соціальну ефективність – сукупність показників, що характеризують співвідношення результатів і витрат громадсько-важливих заходів (поліпшення умов праці та побуту, створення нових робочих місць, стан довкілля та ін.). Вона може бути позитивною і негативною [33].

За методом розрахунку розрізняють:

- абсолютну ефективність – показник, що характеризує загальну величину економічного ефекту порівняно з розміром витрат і ресурсів окремо і в сукупності;
- порівняльну ефективність – показник, що характеризує умовний економічний ефект, одержаний у результаті порівняння і вибору кращого варіанта, що може бути визначений як відношення економії від зниження собівартості чи підвищення прибутку до різниці капітальних вкладень та інших авансованих витрат між іншими варіантами.

За місцем одержання ефекту:

- локальну (комерційну) – визначає результативність діяльності підприємства за певний період, тобто одержання доходу або прибутку;
- народногосподарську – сукупність ефекту окремих підприємств у сферах виробництва і споживання окремих виробів.

За ступенем збільшення ефекту:

- первинну – це одноразова початкова ефективність, одержана внаслідок здійснення виробничо-господарської діяльності підприємства, впровадження прибуткових технічних, організаційних або економічних заходів;
- мультиплікаційну – це ефективність, одержана внаслідок постійного повторення використання технічних, організаційних або економічних заходів на різних підприємствах народного господарства;
- синергетичну – ефективність від комплексного впливу сукупності тих чи інших заходів, коли загальний ефект перевищує арифметичну суму впливу на виробництво кожної інновації окремо, тобто коли кожна інновація посилює вплив всіх інших.

Проблема підвищення ефективності виробництва полягає в забезпеченні максимально можливого результату на кожну одиницю витрачених трудових, матеріальних і фінансових ресурсів. Тому, **критерієм ефективності виробництва** в макроекономічному масштабі є зростання продуктивності суспільної праці.

Кількісний вираз цього критерію відображається через систему показників економічної ефективності виробництва, яка містить такі групи.

1. Узагальнюючі показники економічної ефективності виробництва (рівень задоволення потреб ринку, виробництво продукції на одиницю витрат ресурсів, витрати на одиницю товарної продукції, прибуток на одиницю загальних витрат, рентабельність виробництва, народногосподарський ефект від використання одиниці продукції).

2. Показники ефективності використання живої праці (трудомісткість одиниці продукції, відносне вивільнення працівників, темпи зростання продуктивності праці, частка приросту продукції за рахунок зростання продуктивності праці, коефіцієнт ефективності використання робочого часу, економія фонду оплати праці, випуск продукції на 1 грн. фонду оплати праці).

3. Показники ефективності використання основних виробничих фондів (фондовіддача основних фондів, фондомісткість продукції, рентабельність основних фондів, фондовіддача активної частини основних фондів).

4. Показники ефективності використання матеріальних ресурсів (матеріаломісткість продукції, матеріаловіддача, коефіцієнт використання найважливіших видів сировини і матеріалів, витрати палива та енергії на 1 грн. чистої продукції, економія матеріальних витрат, коефіцієнт вилучення корисних компонентів із сировини).

5. Показники ефективності використання фінансових коштів (коефіцієнт оборотності обігових коштів, тривалість одного обороту нормованих оборотних коштів, відносне вивільнення обігових коштів, питомі капіталовкладення, капіталовкладення на одиницю введених потужностей, рентабельність інвестицій, термін окупності інвестицій).

6. Показники якості продукції (економічний ефект від поліпшення якості продукції, частка продукції, яка відповідає кращим світовим і вітчизняним зразкам тощо).

Узагальнюючий механізм зростання ефективності виробничо-господарської діяльності підприємства наведений на рис. 1.2

Рис. 1.2 Механізм підвищення ефективності роботи підприємства за рахунок зовнішніх і внутрішніх факторів [33]

Основним завданням на шляху до підвищення ефективності функціонування підприємства є виявлення та нейтралізація дії негативних факторів та стимулювання дії позитивних факторів. Результатом цього стане досягнення економічного, соціального та інших видів ефекту.

1.2. Методика визначення показників ефективного розвитку господарської діяльності

В сучасних умовах господарювання дослідження методів економічної ефективності функціонування підприємств набуває особливого значення. Адже діяльність всіх підприємств спрямована не лише на задоволення потреб

споживачів, але й на досягнення максимальних результатів роботи при мінімізації витрат, зокрема зниження собівартості продукції та необґрунтованих втрат ресурсів. Не менш важливим питанням є вибір оптимальної системи показників, яка б дозволила максимально точно та всебічно оцінити ефективність функціонування підприємств [6; с.61-67].

На сьогоднішній день не існує єдиної визначеної системи показників, а також їх класифікації, на основі яких можна провести детальний аналіз економічної ефективності господарюючих суб'єктів.

Всі показники можна розподілити на дві основні групи: на абсолютні (розміри явищ і процесів) та відносні (співвідношення між двома абсолютними величинами) [6; с.61-67].

Абсолютні можуть бути виражені у натуральних одиницях (кілограми, тонни, літри), вартісних (гривні, копійки) і умовними одиницями, а відносні – у коефіцієнтах або відсотках, залежно від результату, який бажають одержати в процесі проведеного аналізу [6; с.61-67].

На думку Л. Бровко, О. Онищенко всі економічні показники слід розділяти на специфічні (окремі) та загальні [7; с. 62-63; 8, с. 64-68]. За допомогою специфічних показників проводиться вивчення конкретної сторони досліджуваного явища, а за допомогою загальних показників проводиться аналіз в цілому усіх процесів на підприємстві. Загальні показники можуть включати в себе сукупність показників. До загальних показників, які характеризують економічну ефективність слід віднести: фонд оплати праці; загальну рентабельність продаж; енергомісткість виробництва та ін., а до специфічних показників: якість випущеної продукції; ефективність використання основних виробничих фондів та матеріальних ресурсів, обігових коштів щодо конкретної промисловості.

Конованов С. пропонує три підходи щодо визначення загальних показників [9, с. 122]: – механічний, поєднання невідповідності економічних показників; – ресурсний, на основі якого визначається співвідношення

ефекту і ресурсів, які витрачені в процесі виробництва; – витратний, співвідношення результату діяльності до поточних витрат праці.

На сьогоднішній день питання виведення основного узагальнюючого показника для оцінки економічної ефективності виробничо-господарської діяльності підприємств є актуальним і необхідним [6; с.61-67].

Методичні основи оцінки економічної ефективності пов'язані з розрахунком співвідношення результату (ефекту) від виробництва до розміру ресурсів (витрат), які були витрачені з метою отримання даного результату і розраховується за загальною формулою:

$$e = \frac{E \rightarrow \max}{B \rightarrow \min} \qquad (1)$$

де: ***e*** – критерій економічної ефективності;

E – економічний результат (вигода, ефект);

B – витрати на досягнення економічного результату.

На думку Мейера, Маршала В. великі і більш складні за організаційно-правовою формою управління підприємства потребують значно більшої кількості показників для проведення аналізу тому, визначено сім основних призначень показників оцінки ефективності у вигляді піраміди, які представлено на рисунку 1.3 [10; с. 43-53] .

Показники, за допомогою яких відбувається прогноз на майбутнє, оцінка минулого, мотивація і винагорода працівників розташовані за межами піраміди, оскільки вказані економічні показники є загальними для всіх суб'єктів господарювання, не залежно від організаційно-правової форми управління, розмірів підприємства, обсягами виробництва, а також чисельністю працівників.

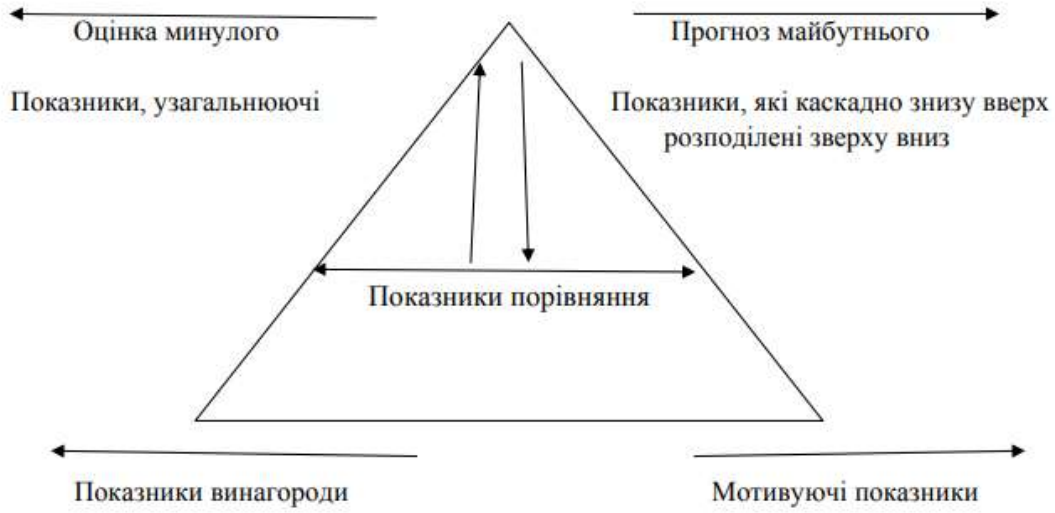

Рис. 1.3 Сім призначень показників оцінки [10, с. 53]

В межах піраміди розташовані показники, призначені для узагальнення знизу вверх, каскадного розподілу зверху вниз. Необхідно зазначити, що в залежності від розвитку компанії можливе збільшення і розширення системи необхідних показників для проведення детального аналізу господарської діяльності. Такі показники як прогнозування майбутнього, а також оцінки минулого розташовані зверху піраміди і призначені для оцінки економічної ефективності, а також досягнень компанії в минулому, а от у підніжжя піраміди розташовані показники мотивації і компенсації, оскільки вони призначені для стимулювання ефективної роботи окремих працівників [6; с.64].

В науковій літературі виділено два основних підходи щодо оцінки економічної ефективності діяльності суб’єктів господарювання: цільовий і системний.

Цільовий метод передбачає два етапи:

1) визначення ступеня реалізації визначених цілей (результативність);

2) визначення ефективності використання всіх наявних засобів (продуктивність).

Системний метод також передбачає два підходи:

1) пошук необхідних засобів;

2) визначення ефективності використання всіх наявних засобів.

Відповідно для цільового методу використовуються наступні критерії оцінки рівня економічної ефективності:

– результативність – максимізація отриманих ефектів до поставлених цілей діяльності;

– раціональність господарювання;

– економічність – раціоналізація зв’язку між одержаними ефектами і понесеними витратами;

– корисність – максимізація різниці між доходами і витратами [11]. Системний підхід передбачає: – пошук необхідних засобів, оцінених у абсолютних чи відносних категоріях;

– зовнішня продуктивність підприємства.

Дослідження праць вітчизняних та іноземних науковців свідчать, що питання щодо підвищення економічної ефективності виробництва та вибору системи показників для проведення комплексного аналізу є недостатньо повно розкриті на сьогоднішній день. Тому, пропонується наступна система агрегованих показників для оцінки економічної ефективності результативності підприємства (табл. 1) [6; с.65-66]:

Виходячи з наведеної інформації розділу, економічну ефективність підприємств пропонується досліджувати за наступними етапами:

1) моделювання залежності обсягів випуску продукції від впливу основних факторів з метою наукового обґрунтування структури виробництва та їх прогнозування в залежності від зміни регресорів.

Таблиця 2.1

Основні агреговані показники комплексного оцінювання економічної ефективності підприємств

Тип показника результативності	Приклади
Показники процесів (Process measures)	– витрати на 1 грн. виробленої та реалізованої продукції; – строк погашення дебіторської заборгованості (днів); – строк погашення кредиторської заборгованості (днів); – коефіцієнт погашення дебіторської заборгованості; – коефіцієнт погашення кредиторської заборгованості; – коефіцієнти ліквідності; – коефіцієнт оборотності запасів; – коефіцієнт оборотності основних засобів; – фондовіддача; – коефіцієнт маневреності власного капіталу; – коефіцієнт оборотності власного капіталу.
Показники результатів (Output measures)	– дохід (виручка) від реалізації продукції; – валовий дохід.
Показники кінцевих ефектів та ефективності (Outcome measures)	– чистий прибуток (збиток); – рентабельність продукції; – рентабельність продаж.
Показники впливу (Impact measures)	– сума коштів, яка зекономлена протягом всього виробничого циклу; – ступінь задоволення потреб у продукції споживачів.

Основою процесу побудови будь-якої економічної моделі є певні алгоритми, які обумовлюють порядок розрахунків і математичних дій, необхідних для обробки певної інформації, яка стосується об’єкту дослідження;

2) визначення системи рівнозначних показників на основі використання запропонованого комплексу показників (табл. 1), які найбільш точно характеризують економічну ефективність підприємств;

3) експертним методом на основі особливостей методики розрахунку коефіцієнта множинної рангової кореляції (конкордації або показника узгодженості думок експертів) визначити, шляхом проведення опитування експертів (провідних фахівців) вагомість кожного показника та здійснити відбір десяти найбільш вагомих характеристик економічної ефективності;

4) нормалізація значень обраних експертами десяти основних показників та на основі методу багатомірної середньої визначення інтегрального показника проведення оцінювання економічної ефективності функціонування підприємств [6; с.66].

ВИСНОВКИ

Запорізький край – один з найбільш економічно розвинених регіонів України, центр технологічного й інтелектуального потенціалу нашої держави.

Запорізька область має достатній виробничий потенціал для забезпечення населення основними продуктами харчування. У регіоні є багатогалузева харчова та переробна промисловість, яка здатна переробляти сільськогосподарську продукцію, вироблену в області, забезпечувати населення регіону харчовими продуктами, а також здійснювати їх поставки за межі області та України.

В останні роки в області активно розвивається виробництво олійних культур – сої, ріпаку, гірчиці та льону. Стрімко завойовують площі бобові, площа яких збільшилася майже на 30,0 тис. га. Крім того, розвивається і ринок нішевих культур: нут, сочевиця, коріандр, квасоля, волоський горіх, фундук, гарбуз, шафран, лікарські трави (душиця лікарська, м’ята лимонна, тмін, шалфей лікарський, лаванда та інші) – все це перспективні напрямки

Таким чином, запорізький край є досить привабливим і перспективним для розвитку різноманітних напрямів сільськогосподарського виробництва.

ТОВ «СПП ЛАНА» організоване в 1993 році, з моменту заснування перебуває в стані стабільного, прогресивного розвитку, кожен рік трудовий колектив підприємства поповнюється новими фахівцями в різних галузях.

Спеціалізація підприємства — рослинництво, садівництво, рибальство, однак значну частку мають й міжнародні автоперевезення

Аналізоване підприємства забезпечено земельними ресурсами, але останнім часом існує тенденція до зниження.

Дане зменшення пояснюється тим, що певна частка земельних угідь ТОВ «СПП ЛАНА» є орендованими, що є досить нестабільним фактором.

Аналізуючи склад і структуру товарної продукції, зазначимо, що рівень товарної продукції підприємства, порівняно з 2014 роком збільшився

на 42,7%, виручка від реалізації пшениці та соняшнику зросла більш ніж в тричі, виручка від реалізації озимого ячменя - у 9 разів, продаж іншої продукції рослинництва – на 48%.

Але, як і в аналізованому періоді зазнали зменшення показники з продажу ярого ячменю – на 37%, проса – 17,67%, винограду – 14,51%, плодів (зерняткових, кісточкових) – 1,71%.

Зменшення виручки продукції садівництва (винограду, зерняткових та кісточкових), пояснюється зменшенням площ плодоносного саду.

Підприємство повністю забезпечене основними фондами та ефективно їх використовує.

Аналізуючи структуру посівних площ, можна спостерігати загальне збільшення – 636,07 га або 35,73%.

Визначаючи динаміку виробництва продукції на підприємстві бачимо, що при зростанні валового виробництва спостерігаються тенденція зниження урожайності.

Відповідно до динаміки обсягів валового виробництва спостерігаємо зміни обсягів реалізації продукції. Слід зауважити, що показники по виробництву продукції іноді менші за показники реалізованої продукції. Це пояснюється тим, що урожай закладають на зберігання для реалізації в більш благоприємні періоди коли ціна вища ніж в період збору урожаю. Так, по зерновим та зернобобовим культурам обсяг продажу збільшився майже на 40%, зокрема по пшениці – на 6,29%, соняшнику – на 53,52%, ячменю – у 2,5 рази.

Аналізуючи витрати на виробництва основних культур, бачимо, що в цілому по галузі рослинництва рівень виробничих витрат збільшився на 29490,20 тис. грн.(що становить 244,0 %) Зокрема: по пшениці – в 3,52 рази, ячменя – в 9,14 разів, соняшнику – в 7,63 рази та просо майже в 2 рази, на 99,24%.

Аналіз показників повної собівартості реалізованої продукції показав, що в продовж аналізованого періоду спостерігається зростання розміру

повних витрат за всіма культурами. Така тенденція пов'язана з приростом змінних витрат, в той час як обсяги виробництва зменшуються. Це свідчить про збільшення величини змінних витрат, таких як допоміжні матеріали, енергетичні затрати, проте зменшення фонду оплати праці дозоляє зменшувати змінні витрати в цілому. Відповідно до цього, підприємству можна рекомендувати спрямувати свою політику на оптимізацію постійних витрат. Доцільним також є визначення перспективних резервів зменшення змінних витрат, адже зменшення чисельності персоналу та зміна розмірів заробітної плати не можуть розглядатись як довгострокові резерви зниження собівартості

Аналізуючи фінансові результати та склад прибутку ТОВ «СПП ЛАНА» спостерігаємо що майже за всіма статтями існує тенденція до збільшення. Так в порівнянні з 2014 роком дохід від реалізації продукції (товарів, робіт, послуг), збільшився у 2,65 рази що становить 32605,00 тис. грн.., операційні доходи збільшились на 36,68% - 3087,00 тис. грн., а от інші доходи навпаки, зменшились на 97,59% - 1822,00 тис. грн..

Витрати аналогічно збільшились майже у три з половиною рази. Так собівартість реалізованої продукції збільшилась у 3,61 рази, операційні витрати – у 2,90 рази, інші витрати навпаки, зменшились на 27,62%.

Щодо рівня рентабельності продукції можна зробити висновок, що абсолютно збиткових напрямів виробництва продукції не спостерігається, але й існує тенденція до зменшення рівня рентабельності за всіма культурами.

Відповідно до проведеної оцінки економічних показників результативності діяльності підприємства нами було запропоновано наступне:

- заходи, щодо впровадження у виробництво нової культури;

Впровадження вирощування нової культури на насіння відкриває перед підприємством ряд переваг.

Починаючи з ціни реалізації насіння, закінчуючи вдалою альтернативою добривам.

Розрахувавши економічну ефективність нової культури на насіння отримуємо рівень рентабельності 220.55 %.

- впровадження переробки плодів на сушку з подальшою її реалізацією підприємстві.

Дослідження довели, що виробництво сухофрукти, є достатньо ефективним для товаровиробників. Підтвердженням цьому є рівень показників економічної ефективності впровадження сушарки в ТОВ «СПП ЛАНА». Так, прогнозові витрати на виробництво та реалізацію продукції склали 280,06 тис. грн., прибуток від реалізації продукції становить 302,50 тис. грн. Рівень рентабельності, в свою чергу, склав 108,01 %.

Доцільність впровадження сушки плодової продукції в аналізованому підприємстві, підтверджується й показниками окупності капітальних вкладень.

Загальна сума капітальних вкладень становить – 346,9 тис. грн.. Слід зазначити, що впровадження сушки плодової продукції для даного підприємства є доцільним та економічно обґрунтованим, термін окупності капітальних вкладень становить приблизно 1,4 роки.

Щодо кінцевої реалізації сухофруктів товаровиробником, то захід є економічно обґрунтованим, рівень рентабельності склав -23.8%.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Аналіз виробництва і реалізації продукції. Режим доступу: https://pidruchniki.com/1298010841326/ekonomika/analiz_virobnitstva_realizatsiyi_produktsiyi

2. Андрійчук В.Г. Економіка аграрних підприємств. / В.Г. Андрійчук – К.:КНЕУ,-2002,-с.624.

3. Бізнес на сухофруктах, вигідно та корисно. Режим доступу: http://coolbusinessideas.info/biznes-na-suxofruktax-vygodno-i-polezno/

Бойчик І.М. Економіка підприємства: навчальний посібник. / І.М. Бойчик – К: Каравела,–2001,-с.298.

4. Болтянська Л. О. Агропромислова інтеграція в садівництві/ Л. О. Болтянська // Вісник ЛДАУ: Економіка АПК №13. - 2007. – С. 106-112

5. Болтянська Л.О. Кооперація та інтеграція в садівництві / Л.О. Болтянська, Б.В. Болтянський / Збірник наукових праць: випуск 23/Подільський державний аграрно-технічний університет за редакцією доктора економічних наук, професора, Заслуженого працівника сільського господарства України, ректора університету В.В. Іванишина. - Камянець-Подільський: Подільський державний аграрно-технічний університет, 2015.- с.158-166

6. Болтянська Л.О. Проблеми та тенденції розвитку внутрішньої торгівлі Запорізької області [Електронний ресурс] / Л.О. Болтянська, В.М. Тебенко /

7. Глобальні та національні проблеми економіки. – 2017. - №17. Режим доступу до статті: http://global-national.in.ua/issue - с.525-530

8. Болтянська Л.О. Формування ринкової ціни плодової продукції [Текст] / Л. О. Болтянська //Вісник Харківського національного технічного університету сільського господарства / ХНТУСГ. - Харків, 2007. -Вип. 52: Економічні науки. - С. 85-90

9. Болтянська, В.М. Тебенко //Збірник наукових праць ТДАТУ (економічні науки) / За ред. Л.В. Синяєвої.- Мелітополь 2017. С. 20-27 Болтянська Л.О. Від вибору бізнес-ідеї до її реалізації //Л.О.

10. Бондар Н.М. Економіка підприємства: Підручник. / Н.М. Бондар - К.:2005.-530с.

11. Бровко Л. И. Формирование высокой эффективности молочного животноводства / Л. И. Бровко // Економіка АПК. – 1997. – № 1. – С. 61-68.

12. Вакуумне пакування продукції Режим доступу: https://kozakplus.ua/products/vacuum-packing/vacuum-machines/vs-600

13. Грицаєнко М. І. Інноваційний розвиток сільського господарства / М. І. Грицаєнко. // Збірник наукових праць Таврійського державного агротехнологічного університету (економічні науки) / за ред. М. Ф. Кропивка. – Мелітополь: Вид-во Мелітопольська типографія «Люкс», 2011. – № 1 (13). – С. 144–152

14. Державна служба статистики України – Статистичний збірник – Економічна активність населенні України 2017 рік: – Режим доступу:http://www.ukrstat.gov.ua/druk/publicat/

15. Економіка аграрного підприємства: Навчальний посібник / Т.І. Яворська, Ю.О. Прус, О. М. Петрига; за ред. О.М. Петриги, Т.І. Яворської. Мелітополь: Видавничо-поліграфічний центр «Люкс», 2016. – 498 с.

16. Економіка виробництва плодів, ягід, винограду. Режим доступу: https://pidruchniki.com/80426/ekonomika/ekonomika_virobnitstva_plodiv_yagid_vinogradu

17. Економіка і право - Кудренко Н. В. Національний університет харчових технологій : Теоретико-методичні підходи щодо оцінювання економічної ефективності функціонування підприємств. 2018 р. – 455 с. С. 28-40.

18. Економіка підприємства. Навч. посібник. [навч. посіб. з грифом МОН 12,94/38,83 ум. др. арк] / Л.О. Болтянська, Л.О. Андрєєва, О.І. Лисак. – Херсон: ОЛДІ-ПЛЮС, 2015. – 668 с. (12,94/38,83 ум. др. арк.)

19. Економічна ефективність вирощування продукції – Режим доступу: https://mirznanii.com/a/12097-2/ekokonomchna-efektivnst-virobnitstva-kartopl-2/

Економічна наука – Режим доступу: http://www.economy.nayka.com.ua/

20. Економічні витрати виробництва, собівартість продукції. Режим доступу: https://pidruchniki.com/1880041336264/ekonomika/vitrati_virobnitstva_sobivartist_produktsiyi_pidpriyemstv

21. Ідеї для бізнесу, сушка овочів та фруктів – Режим доступу: http://www.idei-dlya-biznesa.ru/sushka_ovoshhey_fruktov.php

22. ІКалетнік Г.М., Старосуд В.І., Амонс С.Е. Організаційно-економічні засади підвищення ефективності виробництва насіння цукрових буряків. Економіка. Фінанси. Менеджмент: актуальні питання науки і практики. 2017. № 10. С. 10.

23. Кованов С. И. Экономические показатели деятельности сельского хозяйства предприятий / С. И. Кованов, В. А. Свободен. – М. : ВО “Агропромиздат”, 1991. – 216 с.

24. Лекції з економіки виробництва. Режим доступу: https://sinref.ru/000_uchebniki/00800economica/001_lekcii_economica

25. Маркетинг на виробництві. Режим доступу до статті: http://4ua.co.ua/marketing

26. Мейер Маршал В. Оценка эффективности бизнеса / В. Маршал. Мейер ; [пер. с англ. А. О. Корсунский]. – М. : “Вершина”, 2004. – 272 с.

27. Міністерство аграрної політики України Брацлавський агроекономічний коледж Вінницького державного аграрного університету, Конспект самостійного вивчення з навчальної дисципліни “Економіка підприємства”, ст.1;

28. Онищенко О. Методологічний аспект порівняльної оцінки ефективності різних форм господарювання в аграрній сфері / О. Онищенко, В. Юрчишин // Економіка України. – 1996. – № 6. – С. 63-76.

29. Основні засади господарської діяльності Режим доступу до статті: http://studies.in.ua/ru/hozyaystvennoe-pravo-lekcii/3943-osnovn-zasadi-gospodarskoyi-dyalnost.html

30. Основні чинники формування пропозиції на ринку плодів /Болтянська Л.О./ Тези міжнародної науково-практичної конференції «Соціально-

економічні проблеми розвитку бізнесу та місцевого самоврядування»: зб. матер. конференц. – м. Мелітополь: Видавничий будинок Мелітопольської міської друкарні, 2018 р. – 455 с. С. 28-31.

31. Пасека Д.В., Гринько Т.В. Фактори підвищення ефективності діяльності підприємства.URL:http://confcontact.com/2014_04_25_ekonomika_i_menedgment/tom4/48_Paseka.htm.

32. Принципи економіки та організації виробництва. Режим доступу до статті:https://web.posibnyky.vntu.edu.ua/fmib/35prychepa_ekonomika_ta_organizaciya_vyrobnictva/11.html

33. Пропозиція - Головний журнал з питань агробізнесу – Режим доступу:https://propozitsiya.com/ua/zamorozhuvannya-perspektivniy-sposib-pererobki-sirovini

34. Прус Ю. О. Визначення мінімальної ціни реалізації продукції рослинництва / Ю. О. Прус // Збірник наукових праць Таврійського державного агротехнологічного університету (економічні науки) / За ред. М.Ф. Кропивка. – Мелітополь: Вид-во Мелітопольська типографія «Люкс», 2014. – № 2 (26) – С. 175-182.

36. Самуєльсон П. Економіка: Підручник. – Львів: Світ, 1993. – 495 с.

37. Система показників ефективності виробництва. Режим доступу: https://vuzlit.ru/753189/sistema_pokaznikiv_efektivnosti_virobnitstva

38. Статистичний збірник. Діяльність суб’єктів господарювання – 2009 рік / за ред. І. М. Жук. – К. : ДП “Інформаційно-аналітичне агентство”, 2010. – 447 с.

39. Стратегія регіонального розвитку запорізької області на період до 2027 року, Рішення обласної ради від 12.12.2019 № 134. – 148 с.

40. Сутність види і фактори ефективності діяльності підприємства – Режим доступу: https://studopedia.su/12_18790_sutnist-vidi-i-faktori-efektivnosti-diyalnosti-pidpriiemstva.html

41. Сухофрукти: користь та рецепти використання. Режим доступу: https://syxofruktu.com.ua/koryst-suhofruktiv-i-retsepty-likuvannya/

42. Сучасний стан розвитку садівництва в Україні О.Л. Бурляй, А.О. Харенко ст.1-12; – Режим доступу:http://lib.udau.edu.ua/bitstream/

43. Тебенко В.М. Взаємозвязок категорій «ефективність» та «результативність» господарської діяльності підприємства / В.М Тебенко / Збірник наукових праць ТДАТУ (економічні науки) – Мелітополь: Вид-во Мелітопольська типографія «Люкс», 2014. – № 3 (27). С. 7-10.

44. Тебенко В.М., Власюк Ю.О., Грибова Д.В., Біляєв С.С. Вплив поширення малого бізнесу на динаміку частки витрат на оплату праці у доданій вартості провідних галузей економіки України / В.М Тебенко., Ю.О. Власюк, Д.В. Грибова, С.С. Біляєв / Фінансово-кредитна діяльність: проблеми теорії та практики №3 (26), 2018. – с.123-132.

45. Урожай для заморожування – Режим доступу: https://agrotimes.ua/article/urozhaj-dlya-zamorozhuvannya/

46. Шегда А.В. Економіка підприємства: Навч. посіб. / А.В. Шегда, Т.М. Литвиненко, М.П.Нахаба та ін.; За ред. А.В. Шегди. – 2-ге вид., стер. – К.: Знання-Прес, 2002. – 355 с.

47. Яворська Т. І. Формування виробничих витрат в особистих селянських господарствах / Т. І. Яворська // Економіка та управління АПК: наук. журнал / БНАУ. – Біла Церква, 2011. – Випуск 6 (89). – С. 31–36